

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)

23 Februarie st. v.

7 Martie st. n.

Este în fiecare duminică.

Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 8.

A N U L XXII.

1886.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei

REGELE ALFONSO XII.

Arborele insurăciunii.

— Novellă —

(Incheiere.)

Aurelia a fost admirată la mórtea ei. Se dice că nici odată atâta lume nu s'a vèdut la vre-o îngropăciune, ca și la a ei și a bărbatului ei.

In adevèr pètrundătoare și tristă priveliște: a vedé doué inimi așa tinere a se coborî în mormènt și pe așa tragică cale.

Ionel fu transportat mai nainte la spital, apoi la unchiu-seu. Ne putem inchipui durerea tatălui seu și a rudeniilor sale. A scîi, că cineva din familie, acela care eră sórele, admirațiunea familiei, este un ucigător, un criminalist. . . .

Dar în fine sângele nu se preface în apă. Tot fiul lor a fost, și decă ar fi ucis o lume, tot sângele lor a curs prin vinele lui, și atunci au răbdat ei destul pentru acea.

Cu atâta îngrijire priveghiau la patul lui Ionel, încât ar fi fost imposibil a nu-l da ér vieții. Ei nu se gândiau la acea, că viața pentru acela tot mórte va fi, véchiuri să mai trăiescă. Cu acea situație sufletească nu ne mai putem numéra între cei vii!

Când tu însuți te-ai lăpèdat de lume, ce valóre mai are atunci viața viitoare!?

Când Ionel se trezi din bóla lungă, în care îl aruncă rana cauzată de glonț, nu șciea ce s'a întèmplat cu el.

A fost acesta numai un vis amar, séu adevèr?! Când vèdú însé fețele posomorîte pe lângă el, atunci se trezi numai. . . . Atunci vèdú teribila crimă pe care a comis-o. Incepú a plânge amar. . . . Nime nu îndrăzniá a-l mângăia. Au mai are loc aceea mângăierea?!

»Ah de ce nu am putut muri! Glonț blăstèmat, nu așa am voit eu!« Vorbíá amar în sine și perdut în delir dureros. Apoi continuá: »Acum să vină temnița, acolo nu mult mai am de a suferi.«

Dar nu-l închiseră. Cine ar fi avut inima de a voi acesta?! Au nu eră pentru el mai teribil și mai grozav lucru, a se vedé în mijlocul unei societăți din care el nici odată nu mai póte face parte, a trăi în sinu-i cu acel simț dureros și gând amar, că a ucis pe acea ființă, pe care a iubit-o mai mult decăt și-a iubit viața. Pot fi pe lume torture mai teribile, decăt aceea, când omul se simte așa de vinovat, așa de înjosit, încât în tot momentul i vine a se blăstémá pe el însuși, a blăstémá óra, în care s'a născut în el acel gând, care l'a perdut. Nu, ceva mai înfiorător nu se póte nici inchipui! . . .

V.

Peste jumătate de an Ionel se însănătoșá întrú atát, încât putea eși prin oraș. Dar de acea tot mort eră el în suflet, și brazdele cari se iviră la el pe frunte când fu bolnav, nu mai dispărurá de acolo. Îmbètrâni în aceste câteva luni atát, cât alții ani întregi nu îmbètrânese și suferi atâta, cât ar fi fost destul unui om cu dece vieți.

Vèlul uitării se întinsé și peste tragedia ce a decurs sub acel arbore. Nime nu mai vorbíá de acea tristă întèmplare prin oraș. Ionel însé nu o putea uita. În tot minutul par că o vedea pe Aurelia palidă, par că i audíea vocea tremurândá strigând: »Iertare Ionel!«

— Ah, și eu crudul nu am iertat-o. Eu fiară selbatică am știut-o omorî, am putut frânge altarul, la care me rugam înainte de acea. — își dícea în sine Ionel, și stătea ca mort, nemișcat, cu ochii țintiți spre cer. Lacrimi nu-i mai veniá în ochi, și ce grozavá este durerea atunci, când nici a lacrémá nu mai putem.

— Cât voi trăi, nu-mi pot iertá. de ce nu ar.

vorbit cel puțin odată cu ea. Scuzele depe buzele ei dór ar fi deșteptat în mine iertare și acum ea ar trăi, ér eu nu aș plânge-o. . . . Ce fericit eram acum doi ani! Cu câtá dragoste priviam în ochii ei cei dátători de viață, cu câtá speranță me alipiam de ori ce cuvènt al ei. . . . Nu am gândit atunci, că acei ochi, acele buze me vor trádá, că voi fi părăsit de acel ánger, care luminá în calea vieții mele. . . . Ángerul a dispărut, l'am ucis eu, un om slab; și intunec imi este acum calea, și ce lungá, până ce voi ajunge la mormènt. . . . Ah sînt ostenit, mi-e dor de repaosul vecinic! . . .

Așa se muștrá Ionel din di în di. Nimic nu mai avea el drag în acesta lume. Numai un mormènt: mormèntul Aureliei!

La acela pelegriná mai în tóte dílele. Slab cum eră și tăcut, îl vedea cum se duce spre cimitir. Prin liveđi culegea flori și presără acel mormènt scump, unde pentru el o lume eră îngropată. Se aședá în genunchi înaintea mormèntului, capul și-l rězímá de cruce și stătea așa ciasuri întregi. Ce dor i eră după timpul, când și el va locui aici în împèrația morții, unde nu mai strábate sgomotul lumii, unde nu se mai nasc pècate, ci numai se îngropá, unde nu mai este durere, simțire și gândire.

Aicea îl întáni tata și fratele Aureliei, cari veniau cu o cununá a o pune pe mormènt de díua onomastică a Aureliei.

Priviră ca inlemniți la el. Nu-i díserá nimic; puteau ceti din fața lui, că decă a pècătuit, apoi de o sutá de ori a și răbdat pentru acest pècat.

Se lăsară și ei pe genunchi pe lângă mormènt, și inceptorá a se rugá incet. Depe tóte trei fețele vedea una durere. Unul își plângea *fieca*, altul *soró*, al treilea *amanta*, dar toți trei plângeau *acea*, ce le-a fost *mai scump în lume*. Astfel de moment și a se vedé, rare ori poți; a-l deserie e imposibil.

Par că vedea dumnezeirea durerii înfătoșată pe aceste trei fețe.

Se sculară apoi, și par că au fost vorbiți, toți trei se apropiară unul de altul și îmbrătoșându-se plângeau amar piept la piept. Tata și fratele iertară pe amantul ucigător.

Asta i-a fost ultimă mângăiere bietului în lume. Și câtá durere și în asta.

El dórá ar fi suportat mai ușor durerea, decă l'ar fi aruncat în pușcárie, decă pe ani întregi l'ar fi pus la muncá dílnică și grea pentru pècatul comis. Dar a te vedé compătimit, a fi chiar iertat pentru o asemenea greșelá, e ceva grozav.

A te vedé iertat de aceia, căror le-ai intristat viața, a fi chiar îmbrătoșat de aceia, cari morții te-ar fi putut da, a șci, că viața-ți este dárúitá delá aceia, din a căror trup ai rupt acea, ce e mai scump, fericeirea, asta este o viață mai grea, decăt decă te-ar omorî cineva de o mie de ori.

A vedé, că tótá lumea e bună cătrá tine, numai tu ai fost un pècátos, care nu ai știut iertá, asta este egalá cu o mórte fără de sfèrșit.

Pe Ionel numai ierna îl împiedecá de a nu merge în tóte dílele la mormèntul Aureliei. Acestá i eră acum altariul. Spre primáverá apoi pe lângă tóte că o bóla, care totdeuna urmézá după o așa suferință, prin care a trecut Ionel, îl legá de pat, dar totuș se ducea cum putea la mormèntul iubitei sale. Acei-a cărei în viață nu i-a putut iertá, i-a iertat după mórte. Ba mai mult: o iubiá.

Intr'una din dílele lui maiu îl allará și pe el mort în Dumbravá, sub acel arbore, care i-a vèdut culmea fericeirii sale, care a fost martore iubirii lui.

Intr'o mână ținea niște flori veștedite, se vede că erau depe mormèntul Aureliei. Par că a știut, că mai mult nu-l va mai vedé pe acel mormènt. Ér cu

cealaltă par că imbrătoșă arborele, de care eră rezimat cu capul.

Sărmanul se insură cu mórtea sub acel arbore. Ce n'a putut face atunci, când a voit el, a făcut acum Dumneđu, care singur a gândit, că a suferit destul pentru păcatul ce l'a făcut, merită liniștea ce-i va da o mórtea.

Fața i eră așa de liniștită, ca și a unui copil, care dorme dulce.

Și in adevăr dulce va fi durmit și el. A trebuit să fie prè ostenit de viață, repaosul i-a venit tocmai la timp.

A fost îngropat cu mare pompă, și a plâns lume multă la mormântul lui, care eră lângă al Aureliei.

Părinții se invoiră a-l îngropă acolo.

L'a înțeles și pe el cineva atunci, după ce a murit. Decă în viața acésta nu a putut trăi alătura cu ea, cel puțin pe cealaltă lume să odihnescă lângă aceea, pe care așa mult a iubit-o.

Noi să-i dicem: Dđeu să-i ierte păcatele, pentru cari a suferit destul, și să nu-l judecăm reu, pentru-că tot păcatul ce l'a făcut a fost, că *prè mult a iubit*, și nu a putut trăi despărțit de aceea, pe care așa de mult a adorat-o, și care nici in mormânt nu a putut fi de tot a lui.

Alătura eră și mormântul negustorului, care aruncat de sórtea lui nenorocită, a venit in calea acestor inimi iubitoare și a stricat liniștea și fericirea a trei familii, căci dór nici nu trebuie să amintesc despre aceea, că tóte trei familiile morților plângeau tragica mórte a copiilor lor.

De câte ori se întâmplă astfel de lucruri triste in lume. Multe ar mai fi, decă noi ómenii pe tóte le am șci și nu le-am da uitării chiar și pe cele audite.

Mulți, mulți ani sânt de atunci, de când s'a întâmplat acésta tragedie, pe care am descris-o. De atunci mulți arbori, cari erau încă mici, s'au făcut acum mari. Dar *arborele insuráciiunii* tot acela a ramas. Tot inalt și gros, măiestos, de și vântul abia îndrăzneșce a-i clătina crengile. Lumea și acum se primblă veselă pe sub el. Și póte de atunci de multe ori a mai audit arborele jurăminte de amor, dar el nu le spune nimérui.

Tinerii și acum glumesc sub el, și il incongióră de trei ori, ca să se póta insura.

Mulți nu ar glumi astfel, ci póte ar lăcrémă, decă ar șci, de ce se numeșce acest arbore *arborele insuráciiunii*.

Ioan Russu.

Intrebare.

Atâtea vorbe dulci ca mierea
Din flórea 'ntéiă-a primăverii;
Atâtea tainice ilusii,
Atâta dor, să dau uitării!?

Și decă tóte se vor pierde,
In vâlmășagurile vremii,
Uitând trecutul, pentru tine,
Atuncea óre tu, iubi-mi-i?

Așa, să nu mai simt iubirea,
Pe veci perdută, dar neștersă;
Puté-vei tu aprinde óre
Schintéuă 'n inima mea arsă?

Și óre tu, ca un vecinic sóre,
Ce resărind nu mai sfințeșce,
Cu o dragoste neperitoare
C'un dor, ce nu se mai sferșeșce:

Vei respândi a tale raze,
Ș-atunci când florile juneții
Vor fi pe frunte-mi oflitate
De vântul aspru al vieții?

Lucreția Suciu.

Fata popii.

— Roman in 2 tomuri. —

(Urmare).

Intr'aceste Alesandru și Rachila trăiră lume albă. Ca doi inamorați lipsiți de martori. Ea i vorbiă gingaș și ademenitor și-l priviă par că sorbiă din sóre; el, să fi fost ori ce taie-babă séu ucide-copil, când o vedea așa, se simțea cu vâlva 'n cap și deviniă inimă-dulce.

Bucuria și fericirea, intoemai ca vinul, deschide inimile și deslégă limbile. Astfel și Alesandru începú să spună cea ce nu voiă, că cum și ce fel a pățit cu părintele seu.

Rachila ascultă cu multă luare aminte, fără să scape o singură vorbă, căci treba acésta o priviă de aprópe; dar când Alesandru apucă să spună, că părintele seu nu s'a invoit de fel și că l'a amenințat cu desmoștenire, ea-și deschise ochii 'n patru și-l întrebă:

— Și ce-ai đis tu?

— Eu am respuns, că totuș vei fi a mea.

— Iți mulțamesc.

— Puteam să respund altfel?

— Nu; un tiner, care se respectă, numai așa putea vorbi. Dar óre pentru ce me ureșce dênșul așa grozav?

— Ce mai șcii!

— Părea un om atât de blând.

— Tăciune nestins.

— In sferșit imi pare reu, dar n'am ce face. Decă tu me iubeșci, eu sânt fericită.

— Și eu te iubesc.

Tocmai voiră să sigileze c'o sărutare acésta declarațiune, când ușa se deschise și intră căruțașul lui Alesandru.

— Tu tērăe-brău! — se resti Alesandru. — nu șcii atâta omenie, ca să bați la ușe, inainte d'a intră!?

— N'am șciut că nu-i iertat, — respuse acela cu totul naiv.

— Cum să nu fie iertat! — đise Rachila, — dar întéiu trebuiă să bați.

— Me rog de iertare! Am vinit să spun, că trece vremea și 'nnoptăm!

— Cară-te d'aici! — strigă Alesandru.

Căruțașul inse nu eră un moș-mângăe-tóte, care ascultă și tace, ci avea o fire de princhindel, care s'aprinde iute.

El respuse:

— Decă nu vii, te las aici.

Alesandru vedënd cu cine are d'a face, nu mai cuteză să 'ntindă córda, căci se espunea d'a merge pe jos acasă. Se supuse dară de silă bucuros și đise:

— Așteptă-me, că vin și eu acuș.

— Bine. Dar nu zăbovi mult, că 'n điori de đii am să me duc la lege.

— Ce trebă ai acolo?

— Mai an ne-am bătut la cărcimă și din întâmplare am omorit un om. . . Dar șcii dta.

— Așteptă afară! — đise Alesandru, intorcëndu-se suridënd cătră Rachila, pe când omul eși:

— Acesta-i unul din ómenii cei mai de omenie din satul nostru.

Apoi luându-și remas bun, promițënd a vini cât

mai curând, eși, se ureă 'n trăsură și nu se opri până în Valea-mică.

Eră încă dîuă mare când sosiră acolo. La casa comunală se aflau omeni mulți. Alesandru șcicia îndată că de bună seamă se află 'n sat cutare om al legii, căci numai atunci s'adună atâția omeni. Ori solgăbireul a vinit să suspendeze pe notarul său să destitue pe bi-reul, ceea ce nu eră rar; ori esecutorul a eșit ca să cuprindă său să liciteze ceva, ceea ce eră lucru de tôte dîlele. Pentru altceva nu pré viniau »domnii« în satul acela.

El se dete iute jos și intrând în cancelaria notarială, se convinse numai decât, că deu erăș esecutorul se află 'n sat și că acela licitează niște pămînturi ale unor omeni datori la o bancă din Teiul-mare.

Dar eră lucrul naibei, căci nu se aflau licitatori. Sătenii, vorbiți între sine, nu licitau de fel; ér jidovii nu cutezau să cumpere, căci și mai an a cumpărat unul la licitație pămîntșorul unui român și a doua dî s'a trezit mort.

Insedar se căznia avocatul băncii să 'ndemne pe omeni a grăi. Toți tăceau mălcă. Dîua trecea și licitația nu mai incepea. Omenii tăceau, pentru că nu voiau să strice pe ortacii lor, cari erau convinși, că în lipsa de licitanți pămînturile lor nu se puteau vinde; dar nu grăiau și pentru că nu aveau părare. Notarul tocmai atunci se laudă, că din satul întreg n'ai puté adună dece florini.

Avocatul, respectabilul domn Despoian, pe care-l cunoscem din Riureni, se apropiă atunci de avocatul omenilor și-l chiamă la o parte.

Acela, asemenea al nostru, Michail Cornean din Plopi, nu pré părea doritor de cele ce avea să-i spună colegul seu, căci numai trăgănat făcú doi pași mai încolo.

— Stimate coleg. — începú Despoian, — i s'ar aceri și dracului de-atâta tăcere, haid să facem odată ciuntă-ruptă și să ne ducem acasă!

— Nu-mi pasă, — respunse Cornean. Amână licitația!

— Plătiți cheltuelile!

— Nici un crucer.

— Imi pare reu, dar așa trebuie să vindem pămînturile și c'un preț bagatel.

— Cui? Eu nu vęd nici un cumpărător.

— Le voi cumpăra eu.

— Așá! — il măsură Cornean cu dispreț. În adevăr, acuma mi-aduc aminte, că ai obiceiul să cumperi pămînturi la licitație cu prețuri de nimica.

— Döră nu mi-i iertat?

— Legea nu te oprește. Las' să strige hoțul de păgubaș, cât l'a luá gurá!

— Licitează și dta!

— Grigea mea de ceea ce am să fac.

Și după această convorbire scurtă, advocații se apropiară de esecutor.

Poporul îi privia cu nedumerire și nici decât nu-i viniá la socotélă șoptirea lor; acela eră de părerea, că advocații sînt plătiți, pentru ca să se sfădescă și decă nu fac această, de bună seamă se vënd.

S'a și pornit un fel de murmur. Dar esecutorul strigá:

— Tăcere! Vom incepe licitația!

Câte unul, mai fiere-spartă, se mișcă mormoind, bagsemă erau datorații; dar ceialaltii tăceau. Cine ar cuteză să dea pept cu omenii legii?!

Apoi licitația începú. Nu grăi nime. Despoian dise un preț de nimica și credea că ér va pune mâna pe niște moși, cu gândul acela a și vinit el aici; dar Cornean intră și el în licitație și nu licită nime altul și omenii se uitau unii la alții, cum advocații se luptă, se iau la colț și făgăduesc tot mai mult. Numai

de aceea se temeau, că ori care va cumpăra, tot ei vor trebui să plătescă.

De asta-dată Despoian nu avú noroc Cornean nu-i lăsă nici un petec de pămînt, ci cumpăra el tot, dar și așa ieftin, căci Despoian se temea a făgădui un preț mai mare.

După ce isprăviră, Despoian întrebă posomorit de Cornean:

— Dar ce vei face dta cu atâta pămînt?

— Vei vedé îndată!

Și chiamă pe toți aceia, a căror moși le cumpărase și le dise:

— Mei omeni, pămînturile ce le-am cumpărat acuma, rămân ale vóstre.

Despoian auzind această introducere, găsi cuviincios să se stergă iute de-acolo.

— Mulțămim! — grăi unul din popor. Dar cu ce preț, domnule?

— Cu prețul ce le-am cumpărat eu acum la licitație.

— Nu trebuie să plătim nimica de-asupra?

— Nici un crucer!

— Dumneșeu să te fină la mulți ani, domnule!

Că vorbă de asta n'am mai auzit noi nici odata. Decă cumpăra popa, notarășul seu dl fiscareș Despoian: fie-care-și ținea pămîntul pentru sine și decă ni-l dădea noue, totdeuna trebuia să le plătim do-bândă mare.

— Dobânda mea va fi aceea, decă voi vedé că începeți a lucrá ș-a plăti încetul cu încetul datoria.

— Vom lucrá și vom plăti, domnule!

— Așá făceam noi și pân' acuma. — grăi altul — dar n'a fost cine să ne 'nvețe! Vie domnul la noi, că l'om alege ce va vré să fie!

Cornean zimbă și gândia:

— Étä cât de bun e poporul nostru, decă i dai o vorbă cum se cade! Te ascultă cu dragă inimă și poți face minuni cu el.

Și le dise:

— Ve multănesc, dragii mei; dar nu pot să vin aici; am și eu casa mea și mésa mea, unde m'am aședat de mult.

— Decă nu poți vini dta la noi, vom merge noi la dta câte odată, — respunse érăș altul din popor și privind în giur de sine, spre a se convinge decă póte vorbi liber, adause: Să cerem câte-un svat bun, că durere! noi n'avem aici cine să ne deie.

Cornean ascultă cu atâta plăcere vorbele acestea, încât eră p'ací să-l îmbrătoșeze pe omul acela, care făcú atât de scurt și cuprindător critica inteliginților din Valea-mică. I părea reu, că din aceia nici unul nu l'au auzit: asta inse eră norocirea omului, căci atunci ține-te Ioane la tot felul de prigoniri din partea lor.

(Va urmá.)

Iosif Vulcan.

Nepótei mele.

Minune uimitóre! Minune mult divină,
Un prototip de ánger, superb și maestos;
Ca un lucéfer mândru din bolta cea senină
Lucești în mii de raze — ca sórele voios.

Și ochii tei cei mândri cu via lor selipire,
Nepriceputul farmec în ei slă tînuit,
Și cuceresc o lume, cu dulcea lor privire:
Trezind în ori ce suflet un dor nemárginit.

Mândria tuturoră și dulcea dismerdare,
Modelul de iubire, cel mai neprețuit,
Vei fi în veci copilă, tu făr' aseménare:
Căci firul modestiei Virtutea ȝ-a 'npletit.

G. I. Lazari

Ordaliile său judecățile dumnezeiești și duelul. *)

Istoria seculor trecute ni aduce câte odată înainte niște momente, cari ni par enigmatice și neexplicabile, căci am pierdut cheia lor. Acesta zace înse în modul de viață a anticității, a simțimintelor și cugetelor, în cari cu anevoie ne putem transpune. Căci nimic nu e mai trecător și mai peritor, decât curiozitatea datinelor și moravurilor; ea pierce ca un efect natural de lumină și de colorii, într'una cu cauzele, cari o au produs, și nimic nu e mai cu anevoie a descrie și a exprima cu cuvinte. Nu ne simțim doră la întorcerea noastră în patrie după 30 sau 40 de ani, străini și nepricepuți din partea omenilor și fețelor străine, cari sînt cu totul altfel ca omenii de dinainte, și nu știu nimic mai mult despre timpul trecut. Cu cât mai tare trebuie să apară contrastul acesta după câți-va seculi, său după o miă de seculi. La chestiile mai puțin pricepute și străine pentru noi din istoria trecutului se numără ordaliile său judecățile dumnezeiești.

*

Ordalium e forma latină pentru cuvîntul anglo-sas «ordal», ce înseamnă atât cât judecată. Ordaliile erau niște oracule în privința dreptului, și ele se întrebau astfel, încât cel acuzat se pune să pătimească său să sufere ceva, unde existau numai două feluri de hotărîri, și dreptatea se arătă astfel, că o hotărîre i se părea judecătorului ca o sentință condamnătoare dumnezeiească, cealaltă ca o achitare său recunoșcere dumnezeiească. Astfel porunci împăratul Otto I., fiind el nedecis în privința chestiei, ori de au drept să moștească în locul părinților lor, fiii repaosărilor frați său fii, a unui cap de familie, să se decidă cauza acesta prin duel, și proba reeși în favoarea nepoților. Se presupunea, că în cazuri însemnate și dubioase, unde nu erau în stare judecătorii a afla adevărul, va decide Dumneșeu însuși totdeauna prin o iniurintă supranaturală, și de aceea se introducea proba în mod solemn.

»Dumneșeu va scuti pe cel nevinovat, și va părași pe cel culpabil«. Acesta eră principiul ordaliilor. Înse cumcă cam la toate probele aceste nu decidea ajutorul lui Dumneșeu, ci mai cu sēmă constituția corporală, desteritatea corporală și istețimea, său un noroc orb, și hotărîa astfel asupra vieții său morții, acesta n'a recugetat nimene.

Afirmarea, cumcă ordaliile să le fi inventat preoții creștini, e neadeverată. Căci ordaliile s'au usitat deja la păgani, și se usiteză încă și astăzi de locuitorii din Hind și China, mai cu sēmă probele focului și a apei. Tot așa și de locuitorii din Siam, Pegu, Senegambia și de cătră Ostiaci. Cęști din urmă usiteză d. e. proba bucățelei sfințite. Vechii Germani întrebuntau mai cu sēmă duelul și sörtea ca judecăți dumnezeiești, se pare că n'au cunoscut proba focului și a apei. Abia cu creștinismul se ivesc probele, la cari jocă un rol focul. În legea salică aflăm proba căldării ca un punct însemnat al procesului. Proba crucei se aminteșce mai înteu sub Pipin în anul 752, și Carol Marele se incredea așa de tare în ea, încât o a prescrie în ordinațiunea împărației între fiii sei, 806, decă se vor iscă certe între ei. Proba acesta s'a desrădicat înse 10 ani mai târziu de cătră Ludovic Piul, ca o profanare a patimilor lui Christos.

Ordaliile au aflat mult sprijin din partea clerului și se întrebunțară mai cu sēmă din secul al IX încoace, precum se pöte vedé din decisiunea conciliilor de atunci. Verosimil e, că ele s'au lătit mai departe

de la clerul englez, căci deja urmașii cei slabi și conduși de preoți pöftitori de domnie alui Alfred Marele, au cercat probele apei și a focului. Abia Wilhelm Cuceritorul a introdus duelul, fără înse a restringe cu asprime celelalte probe. Sub împărații saxoni și salici, ba chiar și sub Frideric Barbarossa au mai durat ordaliile. Abia pe la mijlocul seculului al XIII. se dechiără legislațiunea în contra lor. Mai sus de toate stă o poruncă bisericească. Sinodul al IV lateran sub Inocențiu III. 1215, a desbrăcat ordaliile de sancțiunea bisericească, și abia acuma se vedură legislatorii necesitați a le oprî. Cu cât își câștigă dreptul roman mai mare teritoriu în Germania, cu atât se perdură ordaliile, înse seclii întregi au fost necesarii, spre a nimici acesta datină vechiă.

Preoții luară asupra-si conducerea probelor, și le îmbrăcară cu ceremonii bisericești. Cel ce se supunea unei probe, trebuia să se pregătască cu trei zile înainte în biserică în societatea unor martori onesti, cu rugăciune, post și misiuni. Imediat înaintea probei trebuia el să-și documenteze nevinovăția sa prin primirea sf. taine. Trebuia să jure în tatăl, fiul și spir. sf., în toți angerii și archangelii, în judecata cea de pe urmă ș. a. d. a., că e nevinovat. După aceea roștia o rugăciune scurtă. Apoi se stropia acusatul cu aghiasmă, și se făcea crucea și sf. evangellie, ca să le sărute, și abia pășia el spre judecata dumnezeiească. Locul unde se făcea ordaliul, eră mai cu sēmă interiorul bisericii, unde trebuia să steie în orecare depărtare. Mulți repășiau, că înainte de a se supune probei, pötrunși astfel de ceremoniele antemorse, încât își descoperiră vina. Cumcă clerul roștia nu arare ori sentința decisivă, ba puteau și influințeze asupra sfersitului probei prin înșelăciuni și apucături astute, e fără de ori ce îndoieală. Decă erau ei în stare a ajuta unui vinovat prin stima și puterea lor, puteau să apere și pe un acuzat nevinovat, de forță și brutalitate.

Noi deosebim opt probe feliurite de ordalii, precum se întrebunțau ele la Germani.

I. »Proba focului« eră cunoscută deja Grecilor și Romanilor. La acesta trebuia cel acuzat de furțisag să țină mîna în foc, căci se așteptă, că Dumneșeu va descoperi nevinovăția acusatului prin conservarea minunată a mînei. Spre a arată nevinovăția, pășiau acusații peste cărbuni aprinși, său duceau în mîna o bucată de fer inferbentată. În Anglia se înfigeau în pămînt rude de fer inferbentate, și decă pășia acusatul prin ele cu ochii inchiși, fără a se vătămă, nu dubită nimene despre nevinovăția sa. Cavalerii trebuiau să vire mîna golă într'o mînușă de fer inferbentată. Gregoriu din Tour istoriseșce, că la o cęrtă a unui catolic cu un arian, a aruncat cel dinteu un ănel în foc, și l'a scos erăși fără a se vătămă. Cunigunde, soția lui Enric II să îi pășit, spre a-și arată nevinovăția sa, peste șese, după alții peste douăspredece feruri de pluguri, inferbentate, fără a se vătămă. Un fel deosebit al probei de foc eră »proba cămeșei de cęră«. Cel ce voia să se curățescă de ore-care inculpate, trebuia să trecă printr'o pară de foc, îmbrăcat în o cămașă unsă cu cęră, fără a se vătămă.

II. La »proba apei« se întrebunțau apă rece și fierbinte. Cu apa cea fierbinte se făcea »proba căldării«. Din o căldare plină cu apă clocotită, trebuia să scötă acusatul cu mîna golă o pötră, o bucată de fer său un ănel. Brațul se înveliă îndată după probă, cu petece, și se sigilă. Decă se arată acesta după câteva zile său câteva ore nevătămat, atunci se dechiară acusatul de nevinovat. Probele cu apă rece durară mai mult timp în părțile Renului, și se întrebunțară mai cu sēmă la femeile, cari steteau în prepus a fi strigöie. Acusatele se aruncau într'un basen său și

*) După Dr. H. Lanckhardt și Heinrich Stobitzer.

„Pygmalion“,

tragedie în 5 acte de anul G. Bengescu, jucată pe scena Teatrului Național din București.

București 15/27 februarie 1886.

A ajuns a șesa reprezentațiune pe scena Teatrului Național și nu me indoiesc că va ajunge și mai multe! Ba afirm mai mult: că această piesă va rămâne neperitoare și mult timp poate fără de păreche în literatura dramatică a noastră.

Am văzut multe piese jucându-se în Teatrul Național: »Fantana Blandusiei« cu dulcele ei isvor plin de farmec, pe »Ovid« acest desmerdat al amorului, am văzut pe »Hamlet« al nemuritorului Shakespeare, pe »Marțial«: dar mai mult nici una nu m'a entuziasmat, nici într'una nu am văzut mai multe pasiuni omenesci clocotind, ferbând și în fine isbucnind în fapte.

O jumătate de noapte mi-am desmerdat sufletul ascultând această piesă, și simț că un an întreg de aș ascultă-o, tot mai mult mi-ar plăce. . . .

M'am apucat mai de multe ori a ve scrie o dare de seamă, dar totdeauna iar am pus condeii jos, căci me întrebam puté-voi ôre eu a ve scrie în vre-o câteva șiruri destul de clar aceea, ce autorul cu péna lui măicstră a scris pe atâtea côle, cu atâta căldură și ce a represintat aprôpe o sută de persône.

Și nu me simț nici acum destul de liniștit pentru a avé curajul de a ve declară, că ceea ce voi scrie, va fi chiar și numai o oglindă obscură a acestei piese.

Nu! Este greu a-ți da sémă despre un așa lucru, al cărui farmec și acum îi stăpânește sufletul.

Etă pe scurt cuprinsul acestei piese:

I. Scena represintă o parte din curtea regelui Phenicieii. Decorurile nouë și arangiarea esactă te fac a crede, că inadvêr sântem într'o curte regală din anticitate.

Aici își dau întâlnire *Ioazar* (C. Lugoșan) și amanta sa *Astarbee* (dna Am. Nottara) care este și metresa regelui Phenicieii, — și își urzesc planul lor, adeva de a face reu regelui și familiei sale, ca apoi să pôta ocupă tronul *Ioazar* și ea (*Astarbee*) să-i pôta fi soție. Căci așa me mistuese, me consum: a me și metresa unui om pe care nu-l iubesc, și a nu pute trăi pe lângă tine, la pieptul teu, iubitul meu, ci a me vinde ca o netrebnică« cam cu aceste vorbe se plânge *Astarbee* lui *Ioazar*, înlățșându-ne cel mai nimerit tablou al unei metrese care are nefericirea de a-și iubi pe un astfel de om, de care nu se pôte apropia.

Se vestește apoi sosirea lui *Malahon* (C. Costescu) solul reginei Cartageneii. Acesta întâlnindu-se apoi cu *Astarbee*, pe care nainte cu patru ani a scăpat'o de a se inecă — se namoréză de *Astarbee*, care i vorbește dulce pentru a-l seduce și a-l descôse pentru ce a venit pe aici. Și este atâta foc, atâta pasiune în amorul lui, încât este gata a abdice de tot, a fugi cu ea, și plânge că de ce nu a știut el de amorul *Astarbee* cătră el, »din câte zile amare eu raiu aș fi făcut« dice și se depărtéză apoi pentru a-și îndeplini misiunea.

Astarbee rămâne singură și rîde de el, rîde de bărbați, cari se țin tari, puternici și totuși îi îmbetă și o vorbă de amor. . .

Când vede apoi pe regele venind spre ea, se culcă și se prelface că viséză ca și când fii regelui ar voi să omóre pe tata lor, să-i ia tronul și avuția, și ca și când ea ar voi să-l scape.

Regele aude aceste vorbe, și se entuziasmeză cu totul de viclêna *Astarbee* și se întărește în el bănuiala în contra fiilor lui și se decide că-i va perde pentru a-ș ține tronul și puterea. Este un monstru acest om crud, care mai bine se caracteriséză prin ênșesi vorbele sale, când dice că »virtutea și onôrea sânt vorbe născocite de cei proști!«

Altă scenă represintă primirea lui *Malahon* de *Pygmalion* (C. Nottara) regele Phenicieii.

Solul voiesce a-i da o scrisôre, ce i-o trimite sora-sa regelui. El nu o deschide, căci se teme că este inveninată. O deschide apoi solul. Dar el și a o ceti se teme, căci așa dice, pe el toți voese a-l perde. . . .

Cetește apoi solul scrisôrea. Sora regelui *Pygmalion* (regina Cartageneii) i serie să-i dea zestrea cuvenită ei, căci altfel va veni cu putere a o luă. *Pygmalion* inse se aprinde la aceste vorbe, și dice că nici cu un preț nu-i va da sorei sale zestre, căci a făcut amor cu bărbatul seu de acum, și că a fugit cu el ca o netrebnică, și dice că nu-i este témă de armata Cartageneii de care își bate apoi joc. Atunci fiul seu *Phadael* (Gr. Manolescu) ese în mijlocul sălei și cu voce tare cere tatălui seu să dea zestrea cerută, să nu arunce țera în resbel și miserie.

Pe rege asta grozav îl supêră. Se cobôră depe tron și i dă o palmă fiului seu. Murmur general!

Acum sosește și viclêna *Astarbee*, care apoi și mai mult ațită pe rege, îl face să dea pe fiii sei și soția sa pe mâna sbirilor, ér ea este aredicată lângă el pe tron. Indignare generală!

II. Într'un apartament al curții regale stă *Tophu*, regina (dna A. Manolescu) cu fiii sei *Phadael* și *Balcazar* (V. Alecsandrescu). Se plâng cu toții în contra lui *Pygmalion* și *Phadael* se aprinde întru atât, încât nici maică-sa nici frate-seu nu-l pot potoli: plêcă a luptă contra regelui, a scăpă țera de un resbel mare.

Altă scenă: convorbirea regelui cu *Astarbee*, care face pe rege a se convinge, că ea îl iubește, i este cea mai fidelă selavă, și pentru care el va face ori și ce crușimi!

Într'o pădure, la marginea mării, nôptea sânt adunați *Phadael*, *Malahon* și alți tineri pe cari apoi *Phadael* i insullețește întru atâta, încât toți se jură că îl vor omóri pe *Pygmalion*, pentru că acela cu ori și ce preț voiesce a încurcă țera în resbel.

Se naște apoi discuție, că cine să-l omóre pe regele: căci toți voiesc a face asta. În fine *Phadael* găsește un plan: cine îl va trânti pe el în luptă, acela să-l omóre pe regele și decă nimene nu-l va birui, atunci îl va omóri el! *Phadael* îi trântesce pe toți: a mai remas *Malahon*, care inse învinge pe *Phadael*...

Apare într'aste în fundul scenei și *Astarbee*, care apoi după ce se duc toți depe scenă, și rămâne numai *Malahon* dus pe gânduri, că cum să împlinescă el jurământul seu — se face că voiesce a sări în mare. *Malahon* o zărește și când o zărește, când aceea plângend spune că pentru cea voește a se sinucide, pentru că a observat că el nu o iubește cu adevêrat, prinde din nou slăbiciune de ea. *Astarbee* îl ametește, îl seduce întru atât, încât se duce acasă la ea, i spune planul lor de a ucide pe rege și i cere și ajutorul ei. . . . Pentru o nôpte de urgie inse își perde viața, căci este ucis de sbiri, cari năvălesc asupra lui tocmai atunci când voiesce a merge de a omóri pe regele.

Într'asta sosește și *Phadael* cu soții sei și-l vèd murind pe *Malahon*, care le spune apoi totă întemplarea, cum a uitat de jurământ, cum a fost sedus de *Astarbee* și că este pedepsit acum îndestul pentru asta. Móre apoi blăstêmat de tovarășii sei, cari iau cheia cu care pot pêrunde la rege și se duc.

III. Scena represintă un templu, unde vin peoții

Di Manolescu (Phadael) a jucat cu atâta căldură, cu atât simț, încât pătura de ai fi, și te-ar fi mișcat jocul seu. Mai ales a executat bine rolul seu în act. IV, când merge să ucidă pe tatăl seu.

Di Nottara (Pygmalion) în act. V, unde stă singur cu comorile sale, a dezvoltat un talent extraordinar.

Dna Nottara (Astarbee) dela început și până la sfârșit s'a ținut bine.

Nu mai puțin bine a jucat dna Manolescu (regina). Scena unde se luptă contra metresei și unde este învinsă de intriganta Astarbee, scena unde roșă pe fiul seu să nu omore pe soțul ei, care și lui i este tată și pe care ea și cu păcatele lui îl iubește — a fost foarte bine jucată.

Asemenea s'a ținut bine și ceilalți actori cu roluri de mână a două.

Altfel cea mai bună recomandare și cea mai dreptă critică este cea pe care o manifestă publicul, care a primit cu multă căldură această piesă, și impregiurarea că de câte ori s'a dat până acum, totdeauna a fost înghesuit teatrul. Mâne (duminecă) seara pentru a șaptea oră »Pygmalion«.

Ioan Russu.

Cronică vienesă.

(Balul român. Lucca, »Zigeunerbaron« a suta oră. Opereta lui Kremser »Der Botschafter Kanon«).

Unul dintre balurile cele mai splendide și elegante de aici, care întunecă aproape pe toate cele precedente, ca pe al polonilor, al industriașilor, a fost fără îndoială balul român, dat la 21 februarie, în sala cea mare a reuniunii de muzică.

Publicul nu era prea numeros, înseamnă cea mai mare parte aparțină cercurilor înalte aristocratice: cu deosebită impresie favorabilă făcură damicele tinere amabile, cari și de astădată aparură în număr mare.

Originală și pompoasă era decorațiunea salei. Începând din foyer până în sala de dans, totul fu tras cu covore orientale și de Smirna: în tot unghiul se puteau vedea flori exotice și în tot locul ne urmăria mirosul cel dulce al heliotropului și al viorelelor de Parma. Suind treptele acoperite cu covore, admirăram de ambe părțile decorațiunea cu gust combinată din flori ornamentale exotice, iedera și azalee înflorite. Sala de primire unde se află comitetul asemenea era ornată cu covore, mai ales palmii ce formau aici grupe întregi, oferiau privitorului un aspect încântător.

Din sala acesta călcând pe un covor roșietic oriental, ajungeai într'un loc deschis, deunde coborînd câteva trepte te aflai în sala cea frumoasă de dans acărei decorațiune constă aproape mai numai din palmi și flori tropice. De ambe părțile salei în logele din parter erau puși palmi asemenea și de ambe părțile estradei din fund, în dealungul galeriilor se estindeau draperii albe și roșii din stofă de gaze. În mijlocul estradei se ridică un pavilion pompos, carele din afară era ornat cu peluche de color violetă, în în lăuntru tras cu covore orientale: înaintea pavilionului se aflau mai multe sofe de catifea destinate pentru patronele balului. În dreapta și stânga estradei pomii de camelii și azalee formau o pădure frumousă simetrică și arătau foarte bine sub frunzele cele mari ale palmilor.

Cătră 10 ore aparură patronesele balului, anume: baronesa Elisa de Vaux (în toaletă de damast albastru și catifea bordo), baronesa Antonia Drasche de Vartinsberg, Maria Dumba (în mătășă orientală și catifea), Theresa Kanitz (în rips alb și decorațiune de blană, corsagiu de briliante), Clarissa de Lindheim (în rips roz și stofă de dantele surie, corsagiu de perle) și Celestine de Oppolzer.

La 10 ore orchestrul dirijat de către însuși Eduard Strauss încep să cânte »Hora junimei române vienesă« de cavalerul Constantin de Buchenthal și dedicată protectorului balului; în decursul acestei producțiuni musicale, patronesele conduse de membrii din comitet ocupară loc pe estradă, în publicul făcând o promenadă prin sală. La 10 ore și un sfert, între accentele himnului austriac, aparură protectulul balului arhiducele Rainer însoțit de principii Filip și Ferdinand de Koburg și condus de către întreg comitetul luă loc pe estradă și conversa când cu patronesele, când cu membrii din comitet, pe când părechile tinere se învârtiau pe parchetul neted.

Balul fu deschis de către președintele comitetului Dr. Ciureu, cu amabila domnișoară Irina Dumba, acărei toaletă simplă din illusion alb și moar antic fu foarte dragălaşă. Valsul cavalerului Tudor de Flondor »Saluts de montagnes« și dedicat damelor patronese fu mult aplaudat și trebui să se repeteze de trei ori; partea primă a acestui vals posedă frumousă musicală perfectă, din întregă compozițiunea înse se vede un talent, care iubește muzica românescă și care din ce în ce face progrese mai mari, mai perfecte. Asemene plăcu și »Lira« polca franțaise a componistului Strauss, care fu dedicată comitetului.

La o oră, după-ace arhiducele Rainer s'a depărtat, se jucă cotilionul; damele căpătără bouquete din flori naturale; foarte frumoase erau și ordinele de dans pentru damicele, reprezentând un medalion mare lucrat foarte fin și conținând un trifoi cu patru foi.

Principele Nicolau de Muntenegru, carele promisese că doră va cerceta balul, nu vini. Dintre notabilitățile cari asistară, amintesc pe ministrii Dunaievsky, Zimalkovsky, Pino și Kallay, senatorul Nicolau Dumba, ambasadorul austriac în Belgrad comitele Khevenhülle, domnul de Lindheim, contele de Salles, profesorul de Oppolzer și alții.

Toaletele damelor în general erau elegante; coloroa rosa fu predominantă; dar se puteau vedea și celelalte color, ca crême, rubin etc. Foarte mult plăcu o toaleta gătită din illusion galben întunecat și decorată cu flori de florea sorelui, precum și una din sūră crême și asemenea gaze.

Balul se închiă la 5 ore demineta.

Paulina Lucca, fiind bolnavă aproape două luni, va debută în a doua jumătate a acestei luni în opera »Carmen«. Artista va cânta în acest sezon o singură dată într'un concert în Berlin și de trei ori în Praga.

Decamdată studiază partiele principale din opera lui Massenet »Cid«, care are să treacă în scenă în sezonul viitor. În opera francesă »Manon Lescaut« artista nu voi să ia rolul principal, dicând că acela nu e pentru dēnsa și așa acesta nu se va reprezintă aici.

Opera »Johann von Paris« de Boldieu studiată din nou merge în scenă în zilele acestea, rolele principale sânt ținute de domnul Schrōdtet și domnișoara Bianca Bianchi.

Opereta »der Zigeunerbaron« s'a reprezentat în săptămāna trecută a suta oră. Teatrul a fost plin de sus până jos, atât componistul Johann Strauss, cât și Moriz Jokai din a cui roman s'a scos subiectul acestei operete și care venise anume din Budapesta, fură chemati de mai multe ori după fiecare act. Ovațiunile fură sgomotoase. Se oferiră corone, bouquete, de deasupra scenei plouau flori pe Strauss și Jokai și publicul tot aplaudă când componistului, când actorilor: reprezentațiunea fu splendidă în totă privința.

Prima operetă alui Eduard Kremser »Der Botschafter«, libretul de Wittmann și Wohlmut, avu la prima reprezentațiune succes mare. Novitatea con-

ține unele partii escelente, așa marșul și romanța »Ah, je t'aime« în actul prim, un vals în al doilea etc. Decorațiunea e briliantă și admirabilă. Intrarea lui Richelieu în actul prim cu echipaj tras de patru cai și baletul la lună la începutul actului al treilea sunt mărgăritare ale artei de scenă.

Carlteatrul a născut ca novitate comedia »Theatralischer Unsinn«, o parodie asupra piesei lui Dumas »Denise« și a operei der »Trompeter von Sakkingen«.

În edificiul artistic avu loc la sfârșitul lunei trecute auțiunea tablourilor și schițelor pictorului Canon, create în decursul petrecerii sale în Stuttgart și Carlsruhe. Esposiția precedată și constatătoare din toate tablourile genialului pictor fu foarte cercetată. Dintre tablourile espuse amintesc »die Schatzgräber«, un tablou lucrat cu măiestrie, apoi »die Loge Johannis« și tabloul istoric »Cromvel la cadavrul lui Carol primul.«

Valeriu Rusu.

Balul și concertul inteligenței române din Cluș.

— La 13/25 februarie. —

Și de-ating pământul cu al lor picior,
Se lovesc de ceruri prin sufletul lor.

Acestate două versuri ale poetului Șerbanescu mi-au venit în minte privind la »Ardeleana« ce se întindea în sala »Redutei« din Cluș în sera de 25 faur a. e. Și eră un ce farmecător a privi la voiósele părechi cum se legănau și cu câtă grație jocabă originalul dans românesc. Nu șcieai ce să admiri mai mult, gingășia dansătoarelor, seu esactitatea și elasticitatea jucătorilor?

Am văzut și am ramas încântat!

Inteligența română din Cluș, ca totdeauna, a dat și acuma semne de viață. a dat să se înțelgă că în Cluș sânt români cari lucrază pentru inaintarea noastră cultură.

Cultivarea femeii române este una din cestiunile cele mari care privesc viitorul némului românesc. Pătruși de acosta idee, românii un inființat încă de mult un fond pentru redicarea unui »Institut român de fete în Cluș«. Dcă a fost cândva trebuință ca acosta școlă să se rădice, acuma e de sigur. Femeia română trebuie să capete de aici încolo în școlă o educațiune românescă... căci în timpuri de restriste șcim cu totii, că numai femeia ne-a mântuit.

În folosul fondului sus-amintit au dat românii din Cluș concertul și balul arangiat în 25 febr. a. e.

Concertul fu executat după următoarea programă:

1. »În grădină« poezie de I. Nemițescu, intonată de corul junimei.

2. »Carneval de Venetia« pentru flaută cu acompaniament de piano de G. Briccialdi op. 77, executat de dl Octavian Boeriu jurist.

3. »Moldova în 1857« poezie de V. Alesandri, declamată de dl Ioan Cherecheș jurist.

4. »Doi ochi« de Gr. Ventura cântată de dra Irina Antal, cu acompaniament de piano.

5. »Air varié« pentru violină cu acompaniament de piano de Ch. de Beriot op. 52, executată de drele Sidonia și Anna Popu.

6. »Frunđulița de bujor« poezie populară intonată de corul junimei.

În genere punctele programei au fost esact și precis executate.

Cu foarte multă artă au cântat drele Sidonia Pop din violină și Anna Popu din pian, fiind adese întrerupte de aplausele publicului.

Dra Irina Antal a delectat publicul cu cântatul ei

prin vocea sa sonoră și dulce, încât a fost rechemată să-și repetescă cântarea. Gingășa priveghetóre a avut bunătatea a cânta a doua óră o arie din opera »Linda« cu teat românesc care a fost acoperită de un vifor de aplause întocmai ca și piesa cea dintîiu.

Nu cu mai puțină artă a executat dl Boeriu pe flaută »Carnevalul de Venetia«, acompaniat fiind de pian; ér dl Cherecheș a declamat poezia »Moldova la 1857« cu pricepere și foarte bun accent. Cu deosebire a escelat în recitarea versurilor:

»Blăstémul țerii tunând să cadă
Pe capul vostru de trădători!«

Corul încă a satisfăcut așteptarea publicului, cu deosebire doina populară »Frunđu verde de bujor« a fost bine primită.

»Romana« s'a jucat de vre-o 32 de părechi, între cari se vedeau mai multe dómne și domnișóre în costum național. Ér pe la 12 óre din nópte 13 tineri au jucat »Călușerul și Bătuta« sub conducerea vátavului: Ales. Fărcășan jurist.

Publicul a ramas încântat la vederea frumóselor dansuri și a costumului românesc. Ambele jocuri au fost executate cu mult tact și după fiecare figură jucătorii erau acoperiți de aplause frenetice.

În paușă dl Iuliu Coroian președintele balului a ridicat un toast de bineventare, care a fost primit cu aplause din partea publicului.

Abia la revêrsatul díorilor pe la 6 óre a început publicul a se depărta, ducând cu sine celea mai dulci amintiri.

Nefiind încă terminat bilanțul, nu pot șci ce a adaus acosta petrecere la fondul amintit.

Dintre dómnele care au participat la bal insemn după cum mi-aduc aminte, pe următoarele: Carolina Coroian, Alecsiu Pop, Leontin Pop, Isac, Elena Haragoș, Emeric Pop, Podóba în costum, Galca, Truța, Lapuștean, Nasta, toate din loc: Rațiu (Turda), Irina Antal (Beinș), Leményi (Iclodul mare), Anna Ranta (Bistrița), Alesandrina Moga (Zau), German (Sombotelec), Bozocu (Mociu). Er dintre gentilele și drăgălașele domnișóre: Irina Antal (Beinș), Ana și Sidonia Popu, Elena Fulep (Cluș), Cornelia și Virginia Pop, surorile Rațiu (Turda), una în costum, Virginia German (Sombotelec), în costum, Mariți Lapuștean, sororile Nasta, Laura Ranta (Bistrița), Gal (Secuieni), Rasalia Mureșan în costum, și Ludovica Moga (Frata).

... Și acum după ce a trecut balul cu bucurile lui, totuș câte odată gândind la adevérata petrecere și plăcerea ce au gustat-o cei ce au jucat Ardeleana, imi vin pe buze cuvintele:

Și de-ating pământul cu al lor picior,
Se lovesc de ceruri prin sufletul lor.

Ciotul.

Balul din Arad.

— La 25 februarie 1886. —

Vestit a fost odată balul românilor aradani, vestit și strălucit!

Câte gingase suspine nu eșiau fără voie din sinuri fragede de copile și neveste înainte de a sosi díua mare cu dor așteptată. A sbură ca în vis pe parchetul salei din »Crucea albă« la auđu dulciilor melodii și în brațe tari de românaș, — acosta nu va să dícă un lucru de trecut peste el, numai așa la ordinea dílei.

Întreg ținutul, orașe și sate, își aveau aici reprezentanți numéroși; căci nu eră român cârturar și om mai de dai-dómne fără să aibă dorința și ambițiunea de a conveni cu cei din apropiere și depărtaș și a petrece împreună o nópte: unică într'un an, ves și românescă. Așa eră asta într'un timp, de care în totu a bună sémă își mai aduce aminte cineva.

Dar pentru acésta să nu cređi, gentila mea cetitoare, că balurile de astăzi ar sta înderetul celor din trecut. Adevărat este, că acum sala nu mai e așa de indesată cu lume cum eră odinioară pe vremea aceea care nu peste mult are să aparțină »vremilor celor bune«: — petrecerea inse a rămas tot cea veche. Despre bal în genere se ăice, că a câștigat cu timpul în toalete elegante și luxoase. Póte să fie adevărat lucrul acesta. — Deocandată să ne mărginim a constată, că în balurile române toaleta cea mai potrivită pentru frumoșele nóstre este costumul cel național. Elegant și, pentru cine are voie și puțină, chiar luxuos.

S'a ăis și o repetim, că portul din popor face din române niste ființe și mai fermecătoare din frumoșe ce sânt. De aici provine, că costumul românelor ș-a câștigat multă popularitate, așa încât astăzi se pot adeseori admiră române în haine de țărăncuță. Și cine óre, om ar cuteză să susțină că nu sânt tot atât

Acum spune, iubită cetitoare, că cu tóte aceșce un oras în lumea asta mare, și o face o regretabilă excețiune în ceea ce costumul național, înlocuindu-l acum de șlepurile franțuzești, — decă ț-aș spune întâmplă acest curiosum, sigur te-ar cuprinde puțină mirare, deprinsă fiind ca și alte surori ca vedeți cum românele din locul cestionat vė servese de exemplu bun și de imitat. Nu ț-o spun inse. Las să vorbescă cele direct interesate; őr noi să rămânem în convingerea că »moda« nu va străbate și în alte locuri, sperând că au să se facă încercări serioșe de a împedecă moda aceea nenorocită să nu prindă rădăcini nici între dómnele nóstre din S. . .

Dar să trec dela obiectul acesta, ca să nu mi se facă imputarea din care-va parte a sexului gingaș, că prę sémână cele ăise mai sus a lecții și a dăscălit, ceea ce nu are loc într'o referadă despre bal și tocmai în sesorul carnavalului când ómenii voese să petrecă în veselie neturburată, — și ceelalte.

Așu dară, dela început: Balul de joi sėra al Reuniunii se deschide de cãtră dómna Ermina Popovici Dessean cu domnul Nicolae Oncu la sunetele armonioșe ale Ardelenei compuse de Perian. Părechi voioșe li urmescă, formând un lung șir de jucători cu mândre jucătoare. Costumul atât de binevedut și admirat este represintat binișor, și după semne la balul viitor al Reuniunii are să fie purtat de marea majoritate a damelor.

Comitetul aragiator al balului a surprins plăcut pe dómne și domnișore prin ordiunile de joc drăgălașe și cu mult gust lucrato. — a făcut se înțelege toți pașii ca balul să fie cât mai bine cercetat, și acésta i-a succes pe deplin. Quadrilul a fost jucat de părechi 66 numerate.

Lista celor presinte o comunic nu tocmai completă cu următoarele:

Dómne: Aurelia Beleş, Berta dela Radna, Maria Botto din Nădlac, Berta Câmpean, Petronella Cornea din Macău, Ermina Popovici Dessean, Terenția Dessean din Otlaca, Victoria Dimitrescu din Peșca, Erdeli din Mezöhegeș, Gergurevici, Elena Hamzea din Fișcut, Gabriella Ionescu, Elisa Kripp din Peșca, Teresia Magdu, Constanța Marcu, Lefiția Oncu, Popescu din Buteni, Popovici din Conop, Octavia Popovici din Otlaca, Lenca Popovici din Giula, Telescu, Livia Vuia.

Domnișore: Cornelia Beleş din Odvoș, Gizella Berta din Radna, Aurora Bökényi, Livia Budai din Zărand, Valeria Căcinea din Alioș, Silvia Comloșan din Conop, Catarina Conopan din Pauliș, Livia Dimitrescu din Peșca, Veturia Dessean din Otlaca, Erdeli din Mezöhegeș, Florescu, Anna Mangra din Seldăbaj,

Elena Pop din Boesig, Alesandra și Octavia Popovici din Otlaca, Maria Popovici din Bichiș, Zenobia Popovici din Pilu-mare, Emilia Rădnean din Curtici, Alesandra Șerban din Nădlac, Catarina Stan din Cherechi, Cornelia Tėucean din Nădlac, Alesandra Voinovici.

Descrierea toaletelor regret că o așteptați înzădar. Careva înțelept a ăis, că descriind toaletele damelor, se incurajeză luxul. Raportorii vor aprobă cu bucurie cuvintele înțeleptului, decă nu din alt motiv, cel puțin din motivul că acele cuvinte i scutesc pe mulți de a luă lecțiuni despre insemnetatea plțișului, illusionului, brocatului, gazirului — — — și alte multe mărunțișuri din dicționarul modei.

Străini și notabilități din Arad încă au făcut onóra balului de a-l cercetă. őr pressa locală se esprimă în mod lăudător făcend elojiri damelor și jocurilor nóstre naționale. Jocul a decurs până în ăiori de ăi vesel și voios. Venitul curat este deja fórte insemnat, cum aud, — și promite o sumă frumoșică ce va întrece chiar și așteptările dómnelor din comitetul aranșator.

Așa să fie!

Zorilă.

inei române din Beinș.

27 februarie. —

De multă cetit în colónele iubitei nóstre »Familie« vr'un raport despre viața socială din părțile nóstre. (Pentru că nu ni-a trimis nimene. Red.) Dați-mi voia dară, domnule redactor, să ve ocup eu un mic spațiu în fóia dvóstre!

N'aș puté să ăic, că viața socială pe. . . noi e prę viuă, pentru că arare ori o vedem să dea semne d viață. Dar așa în carnaval, ne mai adunăm și să mai petrecem câte o sėra, să ne mai facem voie bună.

În carnavalul acesta s'au ținut pân'acuma doue baluri în orașul nostru; unul al notarilor din comunele rurale din giur, altul al pompierilor voluntari d'aice, care a fost mai reușit decăt cel dintóiu, căci și câteva dame frumoșe îi deteră sprijinul, prin vëndarea de bilete.

Al treilea bal s'a ținut sãmbãta trecută, în 27 februarie și a fost dat de cãtră casina română d'aici. Succesul a fost îndestulitor, căci s'a întrunit un public numeros și frumos. La joc participară vr'o 40 de părechi, cari petrecură cu mare veselie până dimineța.

Din damele pesinte insemn următoarele. Dómnele: Ermina Ignat, Veturia Pop, Eufemia Ștefanica-Duma, Farkas, Mureșan, Antița Pop, Mihali, Teochar, Szabó, Cașolțan, ved. Marinescu, Simai, Steiner, Venter, Gióra, Hajdu; domnișore: Paladi din Feniș, surorile Bodnar, Dringo, Leșan, Cașolțan, surorile Gióra din Oradea-mare, Duma din Boroșineu, surorile Ditz din Oradea-mare, Onaga, Venter din Sãmbășag, Valean, Simai, Steiner, Pințe din Suplac, surorile Hajdu și Pop.

În pausă doispredece tineri studenți constumați, sub conducerea lui Iuliu Moldovan jucară cu multă desteritate »Călușerul« și »Bătuta«.

— b. —

Teatru și musică.

Dra Elena Florian, la concertul din 25 febr. al institutului »Damelor Englese« din Budapesta, unde se se află spre creșcere, a raportat astă dată o victorie cu cântul seu pe piano, constatată de tóte jurnalele din capitală. Acum talentul junei române nu mai póte fi pus în dubietate și admirațiunea nóstră póte trece de chauvinism național. Cele mai importante foi magiare laudă cu căldură pe juna artistă amătore, pr

cum întreg publicul ales a aplaudat-o cu entuziasm la acea serată musicală. O eminență, lângă care se așează, ne scrie o distinsă damă română din Budapesta, a rostit, ascultând-o în una din Rapsodiile de Liszt, repetat cuvintele: »Ireproșabil, perfect«. Eminența, fiind o autoritate musială, aprobațiunea sa echivală unei diplome de artist. Ca mecanism jocul trei Elena Florian este perfect; scalele, trilarile, arpegiele sale sînt de o puritate, de eleganță remarcabilă. Par că auzi înșirînd mărgăritare. Erași repetăm: încă doi trei ani de viață în lumea mare artistică pentru perfecționarea gustului și vom avea o artistă de tot însemnată.

Teatrul Național din București are seri frumoase cu »Pygmalion«, care s'a jucat pînă acuma de nouă ori, sala fiind mai totdeauna plină. Un semn învederat acesta, că decă se jocă piese serioase, vine și publicul; nu este adevărat dară, că lumea spriginește numai operele. Se scrie, că încă în stagiunea acesta se va mai juca o dramă istorică originală și anume »Gaspar Voda« de dl Ioan Slaviciu, la care autorul a lucrat de mai mulți ani. Reprezentațiunea operei »Faust« în limba română, care trebuia să aibă loc zilele acestea, s'a amănat pentru cel puțin 15 zile. De orăce dna Crissengen, care va cânta rolul Margaretei, este bolnavă. Dșora Teodorini care a sosit luni la București, sa fi declarat, după cum ne spune »Epoca«, că nu va cânta cu nici un preț, pe scena Teatrului Național.

Ce nou?

Soiri personale. Dl dr. Victor Babeș, rentors dela Paris, a ținut în săptămăna trecută în societatea științelor naturale din Budapesta o conferință interesantă despre misiunea sa d'a studia la Pasteur vindicarea turbării. — Dl Ioan Ghica se aștepta din Londra la București, ca să ia parte la sesiunea generală a Academiei Române, care se va deschide în curînd. — Dl N. Quintescu, profesor la universitatea din București și membru al Academiei Române, înscriindu-se în vîra trecută la adunarea din Gherla, membru al Asociațiunii Transilvane, n'a fost aprobat de cătră ministerul de interne al Ungariei. — Baronul Ursu, președintele 'comisiunii administrative a fondului școlar grănițarese din Ardeal, a convocat, în zilele trecute, pe învățătorii grăniceri din comitatul Hunedorei în Deva, unde învățătorul Degan le-a ținut un curs de trei zile din cultura albinelor.

Hymen. Dl Ioan Popescu, notar comunal în Măderat, comitatul Arad, la 21 februarie ș-a serbat cununia cu dra Aurelia Monța, fiica dlui Isaia Monța notar în Cuvin. — Dl Longin Baba, învățător în Seles-Cigirel, la 21 febr. s'a cununat cu dra Elisabeta Crucian, fiica dlui învățător Iosif Crucian din Șicula, comitatul Arad. — Dl Teodor Cămpian, teolog absolut din diecesa Caransebeș, la 14 febr. ș-a ținut cununia cu dra Macrina Nicolici în Bania.

Carneval. Balul reuniunii femeilor române din Sibiu a avut un vinit curat de 302 fl. 11 cr. în folosul școlei de fetițe susținută de acea reuniune. — Balul din Abrud arangiat acolo la 11 febr. în favorul reuniunii femeilor române din Abrud, Abrudsat și giur pentru înființarea unei școle române de fetițe în Abrud, a produs un vinit curat de 132 fl. 28 cr. — La Bungeard, lângă Sibiu, învățătorii Ioan Modran și Teodor Necșa arangiară la 28 febr. o petrecere școlară. — Balul din Mercurea, despre care raportarăm în nrul penultim, a produs un venit curat de 62 fl. 81 cr. — La Făgăraș, inteligența română a arangiat în 3

martie n. un bal în folosul școlilor române de acolo: în pauză 12 tineri jucară »Călușorul« și »Bătuta«. — În Calacea, comună în Bănat, s'a dat în 10 febr. o petrecere cu joc de cătră comitatul parochial; nainte de joc, dece școlari sub conducerea învățătorului Nicolae Luchin au represintat o »eclogă« a păstorilor romani, apoi au cântat mai multe piese naționale. — Balul cetățenilor romani din Lugos, dat în 23 febr. n., a avut un succes strălucit, luând parte un numer mare de romani și neromani; balul a fost deschis de dl Coriolan Bredicean cu soția cetățanului George Crista. — Balul din Marcoveț a produs un vinit curat de 28 fl. 15 cr., care s'a dat Alumneului român din Timișoara și filialei Societății Crucii roșie. — La Cut în Ardeal a avut loc în 14 febr. un bal, care a reușit bine, intrunindu-se un public numeros: vinitul se urcă la 60 fl., care se va da școlei de acolo.

„Albina“, institut de credit și de economii în Sibiu va ține adunarea sa generală de est an la 30 martie st n. Obiectele: 1. Raportul anual al Direcțiunii, bilanțul anului 1885, și raportul comitetului de supraveghiere. 2. Distribuirea profitului realizat conform bilanțului. 3. Distribuirea sumei destinate pentru scopuri de binefacere. 4. Ficsarea prețului marcelor de prezență pe anul curent. 5. Propunerea din partea direcțiunii, referitoare la pensionarea vîduvei și orfanilor rămași după fostul director Visarion Roman. 6. Alegerea a doi membrii în consiliul de direcțiune în locul celor doi, al căror mandat a expirat în sensul §. 36. din statute, și substituire definitivă prin alegerea a doi membri tot în consiliul de direcțiune, cari au dimisionat dela ultima adunare generală incoce (§. 37.)

Necrológe. Stefan Sadi paroc gr. cat. român în Er-Chiniz, comitatul Sabolciu, a încetat din viață la 28 februarie. — Stefan Martinoviciu, paroc gr. or. român în Coșteiu-mare comitatul Caras-Severiu, a repausat la 18 februarie, în etate de 38 ani.

Poșta Redacțiunii.

Drei S. M. în L. Exemplare mai bune n'am mai avut la dispozițiune, căci ați reclamat pre tîrziu.

Duci E. d' O. în G. Vi s'au espedit și numerile unde incepe romanul »Fata popii.

Tiron. Sosind deja alta corresponsință, am întrebunțat aceea. Ve mulțămim — pentru alta-dată.

Belcești. Abonamentul dv. pe anul curent a sosit.

Gherla. Ve mulțămim pentru colegialitate, dar asta fiind deja culesă, nu ne-am mai putut servi de cea trimisă.

Călindarul săptămănei.

Diua sept.	Călindarul vechiu	Călind nou
Dumineca Lăsatului de brînză, Mat. c. 6, gl. 8, sft. 8.		
Duminecă	23 S. M. Policarp	7 Toma Ap.
Luni	24 † Afl. cap. S. Ioan B.	8 Ioan Bogos.
Mărți	25 Păr. Tarasie Arch.	9 Francisca
Mercuri	26 Păr. Porfirie Episc.	10 40 Mucenici
Joi	27 Păr. Procopie Decap.	11 Heraclie
Vineri	28 Cuv. Păr. Vasilie	12 Grigorie
Sămbătă	1 Cuv. Mța. Eudochia	13 Eufrosia